

1 juli 2021

RES 1.0 en het traject erna – position paper NVDE

Klimaatdoelen halen door samenwerking

Vandaag wordt de RES 1.0 gepresenteerd: de 30 energieregio's geven met hun gezamenlijke plannen zicht op hoe de duurzame energieproductie er in Nederland op land komt uit te zien. Het totaalbeeld toont een ambitieus gezamenlijk bod met oog voor lokaal draagvlak en ruimtelijke inpassing.

Om dit gereed te krijgen is er hard en met veel toewijding gewerkt, in de regio's zelf en op nationaal niveau door het Nationaal Programma RES. En dat in lang niet altijd de makkelijkste omstandigheden; zowel het levendige maatschappelijke debat als de corona-beperkingen stelden de opstellers van de RES'en 1.0 voor fikse uitdagingen. De NVDE spreekt dan ook haar oprechte waardering uit voor het geleverde werk.

Tegelijkertijd is de RES 1.0 nog niet het eindstation. De komende twee jaar worden de plannen in de RES 2.0 concreet gemaakt: in welke zoekgebieden kan uiteindelijk ook echt projectontwikkeling plaatsvinden? En welke hernieuwbare bronnen worden ingezet voor de opwek en warmte? En kan energieopslag worden meegenomen?

In dit position paper benoemt de NVDE de, in haar optiek, belangrijkste aandachtspunten voor deze fase. Uitgangspunt hierbij is de missie van onze organisatie, die nauw aansluit bij ook het uiteindelijke doel achter de RES'en: het versnellen van de omschakeling naar een 100% hernieuwbare energievoorziening voor Nederland. Als de 'doeners' in de energietransitie zien wij vier hoofdzaken die regionaal extra aandacht vragen en drie waarbij landelijke inzet nodig is:

Aandachtspunten in de regio's

- Weeg technische en financiële uitvoerbaarheid prominent mee in uitwerking plannen
- Voorkom dat beperkingen in lokaal beleid uitvoering van de RES-plannen tegenwerken
- Houd vaart in de vergunningverlening en planprocedure
- Concretiseer de warmteplannen

Aandachtspunten op landelijk niveau

- Faciliteer overprogrammeren en houd de SDE open voor projecten met draagvlak en netaansluiting
- Organiseer financiering voor maatschappelijk wenselijke keuzes, middels de SDE++ en een kwaliteitsbudget
- Bied ook na 2021 financiële zekerheid voor de continuering van het RES-proces

Deze punten worden op de pagina's hierna in meer detail toegelicht.

Aandachtspunten in de regio's

1. Weeg technische en financiële uitvoerbaarheid prominent mee in uitwerking plannen

De NVDE ziet dat RES'en tot stand zijn gekomen met veel oog voor draagvlak, zowel bestuurlijk als maatschappelijk. De uitvoerbaarheid en betaalbaarheid van de plannen zijn echter in veel regio's nog onderbelicht of worden in het geheel niet benoemd. In de plannen staan wel veel wensen en eisen rondom o.a. landschappelijke inpassing, ecologische maatregelen, participatie en vaak een voorkeur voor kleinschalige projecten en installaties. Deze keuzes hebben, zeker wanneer ze gestapeld worden, effect op de betaalbaarheid en de uitvoerbaarheid. Projecten en netinvesteringen worden er vaak duurder door en het risico bestaat dat een deel van de gewenste projecten niet uitgevoerd kan worden. Dit door te hoge kosten (die niet door de SDE++ kunnen worden gedekt, omdat de SDE++-tarieven zijn gebaseerd op een projectreferentie zónder bovenwettelijke eisen), door niet-realiseerbare ontwikkelvereisten en/of doordat het extra werk (bijvoorbeeld voor de netverzwaring) simpelweg niet tijdig uitgevoerd kan worden.

Dit risico is te ondervangen door de 'doeners' in de energietransitie goed te betrekken bij de verdere uitwerking van de plannen naar projectlocaties, dus zowel de netbeheerders als de initiatiefnemers. Zij hebben hiervoor de relevante praktijkervaring in huis en kunnen duidelijk aangeven wat de gevolgen zijn van de plannen voor de uitvoering. Sinds de oplevering van de concept-RES'en ziet de NVDE wel een verbeteringslag: de netbeheerders zijn in de regio's al intensief betrokken bij het proces en in sommige regio's zien we dat ook de brug naar initiatiefnemers beter wordt geslagen. Maar met name in het 'aftappen' van de kennis en expertise van initiatiefnemers is nog veel te winnen. Dat is in dit stadium extra urgent omdat zoekgebieden vertaald gaan worden naar concrete projectlocaties en voorwaarden daaraan. Dat geldt zowel op het gebied van hernieuwbare opwek als van warmte. Het beter betrekken van deze partijen kan op meerdere manieren. Aanbeveling geniet in elk geval:

- Organiseer een beleidsconsultatie waarbij initiatiefnemers wordt gevraagd naar hun oordeel over de uitvoerbaarheid van de RES 1.0 en hun suggesties om die overwegingen mee te nemen in het vervolgproces.
- Werk programmatisch: richt regionaal programma's in die het energiesysteem integraal in beeld brengen om zo afwegingen en keuzes te maken in de verdere plannen over de verschillende sectoren heen (elektriciteit, warmte, mobiliteit). Betrek daarbij zowel de netbeheerder als initiatiefnemers en start zo snel mogelijk met het opstellen van de uitvoeringsplannen.

2. Voorkom dat beperkingen in lokaal beleid uitvoering van de RES-plannen tegenwerken

De NVDE signaleert dat meerdere provincies en gemeenten hun omgevings- en energiebeleid alvast aanscherpen, vooruitlopend op het gereedkomen van de RES'en. Zo zijn er voor hernieuwbare opwek voorbeelden van een verbod op windmolens binnen de eigen grenzen en het uitsluiten van zon op landbouwgronden, voor warmte van het uitsluiten van bronnen als bio-energie en voor netbeheer gemeentelijk wisselende voorwaarden in het elektromagnetische-vel-den-beleid. Zo'n eenzijdige stellingname maakt een zorgvuldige, gewogen verdere uitwerking van de RES-plannen al snel erg ingewikkeld, qua onderlinge verhoudingen en qua mogelijkheid om nog tot een RES te komen waarin de doelstellingen worden gehaald én de lusten en lasten eerlijk zijn verdeeld over de overheden binnen de regio.

Het RES-proces zou juist de dialoog binnen en tussen de regio's onderling op gang moeten brengen, om zo gezamenlijk tot de meest wenselijke en realiseerbare plannen te komen. De NVDE roept gemeenten en provincies dan ook op om vooral actief te participeren in het RES-proces en de gezamenlijke plannen uit de RES door te vertalen naar het eigen omgevingsbeleid, in plaats van andersom. Zeker het grofmazig uitsluiten van technieken of type gebieden maakt het fijnmazige maatwerk dat nodig is voor de RES zeer lastig en in het ergste geval zelfs onmogelijk.

3. Houd vaart in de vergunningverlening en planprocedures

Diverse NVDE-leden die projecten voor zon, wind en water ontwikkelen, melden dat in meerdere gemeenten de vergunningverlening lijkt te zijn gestagneerd, o.a. in afwachting van verdere concretisering van de RES-plannen. Dit is problematisch omdat een doorlopende vergunningverlening cruciaal is voor het tijdig kunnen aanvragen van de SDE++, de investeringszekerheid van initiatiefnemers en het voorkomen van een stuwmeer aan vergunningaanvragen voor de laatst mogelijke aanvraagronde in 2025. Vanuit netbeheerdersperspectief is het ook van belang dat de vaart erin blijft bij de planprocedures in de breedte, omdat dit ook effect heeft op het tempo waarmee de planologische procedures voor de netbeheerder kunnen worden doorlopen.

Uiterlijk 1 januari 2025 moeten alle aangevraagde projectvergunningen zijn afgegeven (en in voorkomende gevallen tenders voor projecten zijn afgerond). Dat is ook de reden dat in het Klimaatakkoord is afgesproken dat stilstand van hernieuwbare energieprojecten moet worden voorkomen en dat deze projecten ook binnen het vigerend omgevingsbeleid ontwikkeld blijven worden op plaatsen waar nu al planologische ruimte is, onafhankelijk van de RES. Onze oproep is dan ook om, in lijn met de Klimaatakkoord-afspraken, de vergunningverlening gewoon door te laten gaan voor projecten die binnen het huidige omgevingsbeleid passen en zo onoverkomelijke vertraging te voorkomen.

4. Concretiseer de warmteplannen

Er is in de RES'en een grote disbalans in aandacht tussen elektriciteit en warmte. Dit is deels toe te schrijven aan het feit dat voor de RES specifiek de aandacht lag op de bovengemeentelijke en bovenregionale bronnen, waardoor het zicht op plannen binnen één gemeente vaak ontbreekt. Een versnelde nadere uitwerking van de warmteplannen (inclusief die op gemeentelijk niveau) is nodig. Dit om tijdig met de uitvoering te kunnen beginnen en om tijdig de samenhang, koppelkansen en knelpunten te signaleren in relatie tot de RES-plannen voor hernieuwbare opwek. Dit vraagt specifiek om meer aandacht voor (gemeente-overstijgende) warmtebronnen, koppeling naar afnemers en uitvoerbaarheid.

Aandachtspunten landelijk

5. Faciliteer overprogrammeren en houd de SDE++ open voor projecten met draagvlak en netaansluiting

De SDE++ is voor hernieuwbare energieprojecten op land gekoppeld aan het doel van 35 TWh. Wij adviseren om, wanneer projecten breed gedragen zijn en de aansluiting op het net mogelijk is, subsidiëring wel te verstrekken, ook als daarmee de optelsom in 2030 de 35 TWh zou kunnen overschrijden.

Het is zonde om deze projecten te laten lopen, zeker met het zicht op de aangescherpte CO₂-reductiedoelstellingen uit de Europese Green Deal (55%) én de verwachte verdere elektrificatie in de sectoren industrie, mobiliteit, gebouwde omgeving en glastuinbouw. Nederland heeft nog een flinke weg te gaan voordat een 100% duurzame energievoorziening is bereikt, dus het faciliteren van een vrijwillige overschrijding (met draagvlak en aansluiting) van de 35 TWh past bij het CO₂-reductietempo dat nodig is voor 2050. Bovendien is het maatschappelijk buitengewoon demotiverend als men lokaal hard heeft gewerkt om projecten mogelijk te maken en vervolgens een dicht loket aantreft.

Daarbij is het tevens van belang om met het snel groeiende aanbod in RES 2.0 meer aandacht te hebben voor de systeemeffecten, bijvoorbeeld via een stimulans voor opslag, CO₂-vrij regelbaar vermogen en flexibilisering van de vraag.

6. Organiseer financiering voor maatschappelijk wenselijke keuzes, middels de SDE++ en een kwaliteitsbudget

Zoals onder punt 1 genoemd, ziet de NVDE in veel van de plannen wensen en eisen die zorgen voor toenemende kosten van het energiesysteem en die de businesscase van initiatiefnemers onder druk zetten. De NVDE begrijpt wel dat deze keuzes gemaakt worden, omdat ze kunnen bijdragen aan draagvlak en daarmee een maatschappelijk wenselijke uitkomst. Echter, als de kosten hiervoor volledig worden neergelegd bij de initiatiefnemer, bestaat het risico dat de gewenste plannen alsnog niet uitgevoerd kunnen worden, omdat de businesscase dan niet meer uit kan.

Daarnaast slaat een deel van de meerkosten en extra werk niet regionaal, maar landelijk neer in een optelsom van de keuzes in de regio's en het effect daarvan op het energiesysteem als geheel. Dit is o.a. het geval voor projecten die suboptimaal moeten worden ingepast in het net en voor de verhouding tussen zon- en windprojecten en het effect daarvan op de netbalans en benodigde (extra) netcapaciteit.

Daarom pleit de NVDE, ook in lijn met het advies van de NPRES-werkgroep 'SDE++ en maatschappelijke kosten', voor meer ruimte in de SDE++ om de meerkosten te dekken die in vrijwel alle regio's worden gevraagd in verband met bijvoorbeeld netinpassing, draagvlak of landschap. Inclusief ook het pleidooi van de NPRES-werkgroep, en conform de motie Boucke c.s., voor een extra 'kwaliteitsbudget' om in te spelen op specifieke regionale eisen (mits uitvoerbaar). Een dergelijk budget hoeft niet via de initiatiefnemer te lopen, maar kan waarschijnlijk beter gebiedsgericht worden aangewend.

7. Bied ook na 2021 financiële zekerheid voor de continuering van het RES-proces

De inhoudelijke en praktische ondersteuning van de regio's door het Nationaal Programma RES is onontbeerlijk voor een gedegen verdere uitwerking in ook de periode na 2021. Daarnaast is het van belang dat alle expertise en ervaring die op provinciaal, gemeentelijk en regionaal is opgebouwd, ook slagvaardig beschikbaar blijft bij de verdere uitwerking van de RES. De NVDE onderschrijft dan ook het pleidooi van decentrale bestuurders om zo snel mogelijk zekerheid te bieden over de financiering voor deze fase.